

Find vejen frem
VIA University College

VIA University College

Det flersprogede klasserum

Liv i Skolen

Nr. 1 · Februar 2021 · 23. årgang

Tema:

Det flersprogede klasserum

Udgiver:

VIA Efter- og videreuddannelse

Hedeager 2

8200 Aarhus N

T: 87551900

Henvendelse:

Beritt Winnie Nielsen

E: bwn@via.dk

T: 87550909

Redaktion:

Morten Stokholm Hansen

Ansvarshavende:

Poul Erik Philipsen

Layout: Inge Lynggaard Hansen

Foto: Colourbox

Tryk: Rosendahls

ISSN: 1398-2613

Ideer og bidrag til artikler, kontakt:

msh@via.dk

Kommentér dette nummer af

Liv i Skolen på Facebook:

www.facebook.com/ViaPaedagogisk

Videreuddannelse

Priser

Årsabonnement	375 kr.
2 abonnementer	575 kr.
3 abonnementer	725 kr.
Enkeltnumre 2020-2021	125 kr.
Enkeltnumre før 2020	95 kr.
En årgang 2012-2019	300 kr.
Studerende:	25 % rabat

Klassesæt (skoler og studerende):

Ved 15 stk. enkeltnumre 30 % rabat

Priser er inkl. moms, ekskl. forsendelse

For køb kontakt: liviskolen@via.dk

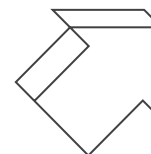
Abonnementsperioden følger kalenderåret

Hent uddrag af artikler fra disse numre på www.liviskolen.dk:

1/2021	Det flersprogede klasserum
4/2020	Bevægelsesdidaktik i skolen
3/2020	Elever med og i læse- og skrivevanskeligheder
2/2020	Det pædagogiske læringscenter

Hent digitale udgaver af artikler fra bl.a. disse numre på www.liviskolen.dk:

1/2020	Reformen 5 år efter
4/2019	Samarbejdets betydning...
3/2019	Dannelse i skolen
2/2019	Engineering
1/2019	Teknologiforståelse
4/2018	Den professionelle lærer
3/2018	Inkluderende læringsmiljøer
2/2018	Co-teaching
1/2018	Dynamisk mindset
4/2017	Bevægelse og sundhed
3/2017	Det 21. århundredes kompetencer
2/2017	Professionelle læringsfællesskaber
1/2017	Angelsaksisk didaktik

Det flersprogede klasserum

I 1995 fik dansk som andetsprog sit eget faghæfte på linje med grundskolens øvrige fagrække, og området blev dermed formelt anerkendt som fag. Vi har valgt at markere 25-års jubilæet med dette nummer af Liv i skolen, hvor vi kigger på, hvordan vi som fagprofessionelle ved at anerkende og trække på elevernes flersproglige resurser kan kvalificere undervisningen og højne læringen - for alle børn.

Det mangfoldige og flersprogede klasserum er i dag en realitet. Eleverne er tosprogede, flersprogede, har dansk som andetsprog, har dansk som hjemmesprog og taler flere fremmedsprog. At tale om flersprogede elever og et flersproget klasserum er mere aktuelt end nogensinde før. En niendeklasses elev har tre sprog med sig videre. Som minimum. For de elever, vi plejer at kalde tosprogede eller flersprogede, har som minimum fire sprog med sig videre. Alle elever er flersprogede. Alle elever kan drage nytte af at arbejde tværsprogligt og koble deres nye (fag-)sprog med allerede eksisterende sproglig viden. Vi skal både interessere os for dansk og de typiske fremmedsprog, men vi skal også inddrage elevernes for os mere ukendte sprog som tigrinya og tyrkisk, urdu og ungarsk. Sprog støtter og styrker hinanden ... og styrker tilegnelsen af nye fagsprog og forståelsen af fagenes kerne.

Velkommen til dette jubilæumsnummer om det flersprogede klasserum.
God fornøjelse.

Med venlig hilsen

Line Thingholm, fagredaktør og Morten Stokholm Hansen, redaktør

INDHOLD

6 Translanguaging pædagogik – et udviklingsprojekt med mange gevinster

Vi besøger Team 8, som gennem en længere periode har arbejdet med at udvikle en translanguaging pædagogik. Matematiklæreren Kasper viser os, hvordan de arbejder med makkertaler på flere sprog, DO NOW med oversættelser som rutine, og dansklereren Louise fortæller om materialevalg og erfaringer med translanguaging i et bredere læringsperspektiv. På baggrund af deres praksis præsenterer vi kort translanguaging pædagogik og afslutter med tre gode råd til lærere, som ønsker at udvikle en translanguaging pædagogik. *Af Anne Holmen, professor og Helene Thise, lektor*

14 Multilinguale digte i det flersproglige fremmedsprogsundervisningsrum

Denne artikel kaster lys over multilinguale digte som et litterært fænomen med et unikt potentiale i kreative sproglærings- og sprogbrugsprocesser for elever i fremmedsprogsundervisningen. Multilingval lyrik inviterer til poetiske sprogeksperimenter, der kan bane vejen for at øge flersproglig opmærksomhed og dyrke flersprogethed blandt skoleelever. *Af Juljana Gjata Hjorth Jacobsen, lektor*

24 Matematik på arabisk – og andre sprog

Denne artikel rapporterer og diskuterer erfaringerne fra et aktionslæringsforløb i udskolingens matematikundervisning, hvor arabisk spillede en rolle som

undervisningssprog. Baggrunden for at introducere arabisk – og senere andre sprog – i matematikundervisningen var, at lærerne i projektet havde en hypotese om, at især sent ankomne elever kunne drage fordel af at trække på deres samlede sproglige ressourcer, når de skulle lære nye begreber i matematik.

Af Mette Vedsgaard Christensen, docent

34 Fire principper til et mindset i flersprogethed - med eksempler fra kinesisk som begynderprog

At se, anderkende og bruge elevernes sproglige ressourcer handler blandt andet om lærerens mindset. Et mindset i flersprogethed bygger på en flersprogethedsdidaktisk tilgang til fremmedsprog. Jeg vil i denne artikel præsentere fire principper, der ligger til grund for et mindset i flersprogethed, og som peger på, hvordan man kan arbejde mere bevidst med sit eget mindset.

Af Marnie Lai, underviser

44 Flerspråklige elevers oversættelsesstrategier og holdninger til oversættelse som ledd i engelsk skrivning

Engelsklærere og andre språklærere kan opleve usikkerhed om hvordan de skal håndtere elevers brug af oversættelse. I lys af den teknologiske udviklingen og språklig sammensatte profilen i mange av dagens klasserom, argumenterer forfatterne i denne artikkelen for en revurdering av oversættelse som en praksis med stort potensial.

Af Ingrid Rodrick Beiler, universitetslektor og Joke Dewilde, førsteamanuensis

54 At arbejde tværsprogligt i sprogligt mangfoldige klasser

I denne artikel præsenteres erfaringer med at arbejde tværsprogligt som en del af elevers læse- og skriveundervisning i alle fag gjort af fem skolegrupper gennem det tiårige projekt Tegn på sprog. På forskellige måder har elever været involveret i at udforske skrift med afsæt i deres samlede sproglige viden. Artiklen afslutter med overvejelser over, hvordan literacyundervisningen kan tilrettelægges, så der skabes rum for elevernes sproglige identitetsprocesser.

Af Winnie Østergaard, lektor

64 Tværsproglige rum for sproglig bevidsthed

Hvilket potentiale rummer tværsprogligheden for de elever, der ikke er flersprogede hjemmefra? Og hvordan kan tanker om flersproglige ressourcer og tværsproglig didaktik integreres i et ganske almindeligt skoleskema med dansk, engelsk og tysk på programmet og meget andet, der skal nås i løbet af skoleåret? Denne artikel præsenterer nogle tanker herom med baggrund i forfatterens ph.d.-afhandling.

Af Line Krogager Andersen, postdoc

74 Glæde ved sprog gennem sproglig opmærksomhed

Hvordan udnytter man elevernes sproglige repertoire? Hvordan motiverer man elever til at arbejde med sprog? Disse to spørgsmål var centrale i et projekt støttet af NCFF, hvor folkeskole og gymnasium arbejdede sammen om at øge elevernes lyst til sprog og deres opmærksomhed på sammenhænge mellem sprog. Denne artikel præsenterer projektet, giver en kort introduktion til flersprogethedsdidaktik samt en beskrivelse af arbejdet i folkeskolen og dets videreførelse i gymnasiet i faget Almen Sprogforståelse (AP).

Af Christine Friis Lippert, lektor og Charlotte Keck, lektor

84 Multilingualism in schools: Setting up for success

Over the years that I have been working with schools to implement multilingual practices I have found that the key to success is the work we do before we get to the classroom. Developing an ethos that celebrates and embraces all languages is not always simple or straightforward, especially in state school systems where there is one dominant and high-status language.

Af Eowyn Crisfield, senior lecturer and educational consultant

Translanguaging pædagogik – et udviklingsprojekt med mange gevinster

Anne Holmen er professor og centerleder ved Center for Internationalisering og Parallelsproglighed (CIP) og **Helene Thise** er cand. mag. og lektor i Videreuddannelse, Københavns Professionshøjskole

Vi besøger Team 8, som gennem en længere periode har arbejdet med at udvikle en translanguaging pædagogik. Matematiklæreren Kasper viser os, hvordan de arbejder med makkersamtaler på flere sprog, DO NOW med oversættelser som rutine, og dansklæreren Louise fortæller om materialevalg og erfaringer med translanguaging i et bredere læringsperspektiv. På baggrund af deres praksis præsenterer vi kort translanguaging pædagogik og afslutter med tre gode råd til lærere, som ønsker at udvikle en translanguaging pædagogik.

'OK, forklar i makkerpar, hvad jeg lige har sagt' siger Kasper. Samtalerne går i gang på dansk, engelsk, tyrkisk, albansk, arabisk – ofte blandet sammen med dansk. Efter et par minutter er der tid til spørgsmål, og definitionen af parallelforskydning formuleres i fællesskab og skrives på tavlen. 8. klasse har matematik og arbejder i et tværfagligt forløb med temaet Mønstre. I matematik skal de arbejde med symme-

tri, spejlinger og som nu, forskydninger. I samfundsfag er der fokus på kulturelle mønstre, traditioner og normer, og i dansk analyserer eleverne mønstre i lyrik. Dansklæreren Louise har valgt digtet *zen for ten* af den dansk/svensk/finsk/tyske digter Cia Rinne, som udtrykker mønstre på forskellig vis, både visuelle, lydige og semantiske og i sin poesi flydende fletter mange sprog og udtryksformer sammen.

Eleverne afslutter forløbet med at skrive deres egne digte og udstille produkter fra billedkunst, hvor de har arbejdet kreativt med mønstre.

Cia Rinne: zen for ten, Rinne, C. (2009)
Notes for soloists. Oei editör.

no^{on}
to 2 toe thou
three³
free
fee
4 for fur
5 fire fine fix
6 sioux
sew 7 even
8
9
mine
10 then thine

Tilbage i Kaspers matematiktime er klassen et kvarter senere gået i gang med at løse opgaver med parallelforskydninger. På tavlen har de ved fælles (og Googles) hjælp udfyldt felterne i DO NOW – en lille tabel af blå tape på whiteboardet.

DO NOW

Bëni një zhvendosje paralele të trekëndëshit. 3 cm në të djathtë 1 cm lart Vazhdoni me detyrat f. 38	Foretag en parallelforskydning af trekanten. 3 cm til højre 1 cm op Fortsæt med opgaver s. 38	Make a parallel displacement of the triangle. 3 cm to the right 1 cm up Continue with tasks p. 38
--	---	---

'Det tager ikke mere tid, det tager bare tid på en anden måde'

Kasper, Louise og deres kolleger i teamet arbejder tæt sammen og tilrettelægger ofte tværfaglige forløb, de koordinerer materiale, så de er orienterede om hinandens tekster og emner, og samarbejder også om konkrete metoder og rutiner. I samarbejdet evaluerer de også løbende. De ved, hvilke begreber der er brugt tid på, hvilke aktiviteter der gik godt eller mindre godt, hvilke elevkonstellationer der fungerer, osv. De har i udskolingens arbejdet meget tæt og fleksibelt gennem flere år, lægger selv skemaer og fordeler timer, fag og elever på tværs af hele årgangen (to klasser). Men det er nyt, at de arbejder så bevidst og konsekvent med translanguaging: en pædagogik med elevernes flersproglige resurser i fokus. Det betyder selvfølgelig, at der skal investeres noget tid. Det tager tid, at eleverne jævnligt skal samtale på mange sprog om det gennemgåede stof, og at begreber, aktiviteter og opgaver skal oversættes som i eksemplet fra Kaspers matematiktime. Men teamet er enige om, at det er tid, der er godt givet ud. Eleverne er mere aktive, flere elever deltager, eleverne får en meget mere

central rolle, de er engagerede i oversættelserne – også mellem hinandens sprog – og bliver mere opmærksomme på fagets sprog og på forskelle og ligheder på tværs af sprog. I Kaspers eksempel havde eleverne for eksempel en lille diskussion af oversættelsen af *foretag*, som Kasper havde skrevet i DO NOW, fordi det er det udtryk, der anvendes i det matematikmateriale, de arbejder med. Skal vi skrive *make*, *do* eller *perform* på engelsk? Og kan det albanske *bëni* også oversættes med *lav* i stedet for *foretag*? Eleverne får øje på fagsproget og ser i højere grad selv forbindelser mellem fagene og mellem deres forskellige sprog. Den tid der er investeret i oversættelserne og samtalerne er godt givet ud. Lærerne oplever, at eleverne simpelthen forstår meget mere, når de snakker sammen på forskellige sprog. Både i forhold til det faglige indhold, men også omkring aktiviteter og gruppearbejde.

Skal vi skrive **make**, **do** eller **perform** på engelsk?

'Vi bliver meget skarpere på at formulere præcist, hvad eleverne skal gøre med DO NOW. Og det er nogle helt andre og meget mere faglige spørgsmål, de har under arbejdet, fordi eleverne sjældent er i tvivl om, hvad de skal. De har jo selv været med til at oversætte, så det er i den fase, det bliver afklaret. Før brugte vi meget mere tid på at sætte eleverne i gang rundt i klassen eller gentage instruktioner. Det tager faktisk ikke mere tid, det tager bare tid på en anden måde' siger Kasper, og kollegerne nikker.

Translanguaging pædagogik

Translanguaging pædagogik er en måde at tilrettelægge og gennemføre undervisning ud fra et grundsyn om, at flersprogethed er et almenmenneskeligt vilkår, og elevernes flersproglige resurser kan og bør inddrages i god læring. Det betyder i praksis, at man som lærer og som team designer sin praksis ud fra dette grundsyn. Louises valg af Cia Rinnes digt understøtter elevernes oplevelse af at flere sprog kan bruges til at udtrykke et budskab eller til at være kreativ og legende. Eleverne skal opdage, at sprogblandinger kan være effektfulde, og at flersprogethed har værdi og kvalitet. Samtidig med at det gøres legitimt at trække på viden og erfaringer knyttet til andre sprog end dansk, er aktiveringen af disse sprog med til at udvikle elevernes dansk. Når det faglige indhold bliver mere komplekst, må det fælles sprog også følge med. Det stiller større krav til deres dansk, samtidig med at de

i højere grad tør blive i samtalen, fordi de kan trække andre resurser ind undervejs. Som en særlig dansksproglig gevinst er oversættelser og sprogsammenligninger et godt fundament for at få ord på en voksende sproglig refleksion, fx over forskelle i betydning eller i grammatiske konstruktioner.

Undervisningen er planlagt, så der gives rum til, at eleverne bruger flere sprog som noget naturligt for *alle* elever. Kaspers makkersamtaler på elevernes forskellige sprog er et eksempel på dette. Måske har nogle elever i klassen fælles modersmål eller et andet fælles sprog. Hvis en elev slet ikke har et fælles sprog med andre, kan eleven 'tale med sig selv': få tænketid, tage noter, oversætte fra tavlen, bruge billedordbog, internet, apps osv. Det betyder også, at aktiviteterne i høj grad planlægges med udgangspunkt i elevernes sproglige resurser, og derfor bliver samarbejdskonstellationer og muligheder for at anvende de samlede sproglige resurser centrale. Hvor kan eleverne finde samtalepartnere? Eller tekster? Måske skal læringsrummet i endnu højere grad udvides, så bibliotek, internet, familie, venskabsklasser, elever på andre årgange osv. kan inddrages strategisk.

Endelig indbefatter translanguaging pædagogik, at de mange spontane valg i løbet af det planlagte forløb træffes med lydhørhed over for elevernes flersproglige resurser. Hvornår er det gavnligt at justere

forløbet og give plads til oversættelse, samtale eller at lade tale og skrift på flere sprog få plads i undervisningen? Den lille snak om fagordet foretag er et eksempel på, hvordan Kasper valgte at give plads til et spontant opstået behov for at diskutere oversættelserne, som bidrog til elevernes begrebsforståelse. Samtidig styrkedes deres sproglige refleksion.

Bevidst og aktiv indsats over tid

I 8. klasse er det efterhånden ved at være faste rutiner nu, at der tales flere sprog i klassen, at man oversætter, og at man tager noter eller læser tekster på flere sprog. Men det er bestemt ikke kommet af sig selv. Lærerne har været vedholdende og er lidt overraskede over, hvor massiv en indsats der skulle til. Det er ikke nok blot at tillade elevernes flersproglige resurser, eller spørge hvad noget hedder på et andet sprog. Det skal være en bevidst og aktiv indsats, hvor lærerne tydeligt opfordrer alle elever til at arbejde flersprogligt og selv deltager med nysgerrige spørgsmål og feedback. For nyankomne elever vil det være helt naturligt at inddrage de flersproglige resurser, men det skal ikke være en midlertidig støtte, indtil eleven kan nok dansk til at følge med i en dansksproget undervisning. Translanguaging pædagogik er en pædagogik, der sætter elevens resurser i centrum, som vedvarende tager udgangspunkt i det eleven *kan* og stadig udvider det. Det er ikke en kompensation for noget eleven *ikke* kan.

Louise fortæller, at en lille gruppe elever, som før lå lavt fagligt, både har udviklet sig fagligt og er blevet meget mere deltagende: 'Jeg havde egentlig ikke opfattet dem som flersprogede, fordi deres danske er så godt. Men jeg kan bare se, at de begynder at blomstre op nu og byde ind med et større engagement og mere stolthed over de andre sprog, de kan. Sådan var det slet ikke i den første lange periode. Der syntes de, det var pinligt, de skammede sig over deres andre sprog og ville helst tale dansk'. Denne sprogskam er almindelig (begrebet beskrives og udfoldes i artikler og publikationer fra forskningsprojektet Tegn på sprog) og kan være meget indgroet, både hos forældre og elever, som oplever at skolesproget dansk er det eneste, der gælder og har status i samfundet og derfor også både som mål og som middel for læringen. Louises elever viser os, at translanguaging pædagogik kan styrke deltagelsesmuligheder, elevaktivitet og engagement og kan medvirke til en mere elevcentreret tilgang med fokus på resurser. Samme resultater finder vi mange eksempler på i international forskning, se fx Cummins & Early (red) (2011) og García m.fl. (2017).

Kasper, Louise og de øvrige teamkolleger er enige om, at det har taget tid for både elever og lærere at nå til de rutiner og metoder, de praktiserer nu. Det har været godt med støtte i teamet og fra Dansk som andetsprogs-vejlederen på skolen.

Det betyder også meget, at teamet selv har ønsket at udvikle en translanguaging pædagogik. Erfaringerne har været meget positive, både for de nyankomne elever, som egentlig var grunden til teamets valg af udviklingsfokus, men i overraskende grad også for de andre elever. Det, at flere sprog har fået så tydeligt status i klassen, har betydet meget for elevernes deltagelse og har også haft positiv effekt på de sociale relationer i klassen. Og det overrasker teamet. Forberedelsen er også anderledes, der er mere research på flersprogede materialer og apps osv, og lærerne konstruerer mange flere opgaver, som eleverne kan løse på flere sprog både i klassen og uden for klassen fx sammen med familien. Den største forskel er dog, at lærerne kan mærke en forskydning i rollefordelingen mellem lærere og elever. Eleverne er kommet mere i centrum, det er ikke altid læreren der har den største ekspertise, når elevernes sprog bringes på banen. 'Det er lidt vildt, men også godt' siger Louise. 'Vi taler pludselig om kildekritik, når eleverne har fundet et eller andet på nettet på et sprog, jeg ikke forstår. Og det er jo virkelig vigtigt, også i deres videre liv og uddannelse. Men det er superfedt, at de kan læse om emnerne på mange sprog, og både deres viden og læselyst har fået et boost. Nogle gange

har de læst og undersøgt alt muligt på mange sprog og har så meget på hjerte, at jeg nærmest bare kan lave debatgrupper, og så flyver timerne af sted. Jeg er meget mere facilitator, end jeg har været før, og det er egentlig en virkning jeg ikke havde forudset'.

Tre gode råd

Det kræver både viden, sikkerhed og mod at kaste sig ud i translanguaging pædagogik. Både kolleger, forældre og eleverne selv kan være skeptiske og modvillige, og samfundet ser ikke altid positivt på mangfoldighed, heller ikke sprogligt. Vores råd, frit oversat og uddybet fra García, Johnson & Seltzer (2017 s 60) er:

- Søg viden. Der findes omfattende international forskning, som uddyber begrebet, begrunder de læringsmæssige og sprogtilegnelsesmæssige fordele og dokumenterer effekten af translanguaging.
- Kend og anvend metoder og strategier. Det er ikke nok at have teoretisk viden, eller et positivt syn på flersproglighed, det skal kunne omsættes i konkret praksis.
- Dokumenter succesen. Når du selv, dine kolleger, eleverne og forældrene oplever at det virker, øges motivationen for at holde fast og udvikle videre.

Referencer

Cummins J. & Early, M. (red) (2011) *Identity Texts - the Collaborative Creation of Power in Multilingual Schools*. Institute of Education Press.

García, Johnson & Seltzer (2017). *The Translanguaging Classroom. Leveraging Student Bilingualism for Learning*. Caslon. Philadelphia.

Holmen, A. & Thise, H. (2019) *Translanguaging*. I Sprogforum 68, Læringsrum. Samfundslitteratur.

Holmen, A. & Thise, H. (2020). *Translanguaging – alle elevers læring i centrum*. I Viden om Literacy 27, Grammatik i kontekst. Nationalt Videnscenter for Læsning.

<https://www.videnomlaesning.dk/tidsskrift/tidsskrift-nr-27-grammatik-i-kontekst/>
Rinne, C. (2009) Notes for soloists. Oei editör.

Om forskningsprojektet *Tegn på sprog* <https://www.kp.dk/forskning-og-udvikling/tegn-paa-sprog/>

Noter

DO NOW er en kort instruktion til en konkret aktivitet. Den skrives på dansk, og oversættes til et eller flere af klassens sprog – gerne forskellige sprog på skift.

Kasper og Louise er fiktive personer, konstrueret på baggrund af en række observationer, samtaler og erfaringer. De optræder sammen med andre lærere i vores kommende udgivelse om translanguaging pædagogik.